

זמן תפילת ערבית ושינה בשבת

זמני ארץ-ישראל אינם זמני ניו-יורק

בגיליון שסח מספר הרב ליפא קורצווייל שי' בשם המזכיר הר"ל"ג שי', שנוהג היה כ"ק אדמו"ר זי"ע להתפלל תפילת ערבית 36 מינוט אחר שקיעת החמה.

דיברתי עם הר"ל"ג והוא אמנם אישר זאת, והוסיף שכן היה כמה פעמים, הן בחורף והן בתקופת תמוז. בחורף קרה כמה פעמים בליל ניטל, שרבנו רצה להתפלל ערבית בשעה הכי מוקדמת, ובקיץ הייתה סיבה כלשהי (לא תענית ציבור). ולשאלת ר"ל"ג איזו שעה היא הכי מוקדמת האפשרית, היה מענה קודשו: "באופן שקראת-שמע תהא 36 מינוט אחר השקיעה".

אך מה שהתמיה אותי הוא הערת המערכת (מס' 6) שמביאה בשם הר"י טיקוצ'נסקי שהנהוג בארץ ישראל ת"ו לזמן מוצאי-שבת הוא כ-36 דקות אחר השקיעה, שאז נמצאת השמש 8.5 מעלות מתחת לאופק. ומוסיף בהערה שבזמן זה נראים שלושה כוכבים קטנים, שלעניינים דאורייתא יש להחמיר בזה לכתחילה, ומציין לשוע"ז סי' רצג ס"א, קצוה"ש סי' עא ס"א, קיצור הלכות משר"ע אדמוה"ו מילואים לסי' רצג.

הרי שלושה 'חידושים': (א) קישר ההנהגה באופק של אה"ק ת"ו עם זו של אופק ניו-יורק; (ב) קישר זמן מוצאי-שבת (דהיינו כולל תוספת שבת) עם זמן קריאת-שמע של ערבית; (ג) שהחשבון של 8.5 מעלות מתחת לאופק זהה עם הופעת ג' כוכבים קטנים. אין כאן המקום להאריך בביאור התמיהה שבכל אחד מ'קביעות' אלה.

עוד אציג עובדות:

אורך בין-השמשות באופק ניו-יורק לפי דעת אדמוה"ו (לפי חשבון י. לוי, 'זמנים כהלכה' עמ' 242) נע בין 27 מינוט (21 מרץ 211 ספטמבר) לבין 33 מינוט (21 יוני). ולפי חשבון ס' קיצור הלכות הנ"ל, ה"ה נע בין 28 מינוט ל-34 מינוט (בתאריכים הנ"ל). אורך הזמן מאחר השקיעה עד 8.5 מעלות מתחת לאופק הכי קצר (בנייר יורק) הרי הוא 40 מינוט בערך.

ברור איפוא שאין כל קשר בין הנהגת כ"ק אדמו"ר זי"ע הנ"ל לבין השיעור של 8.5 למוצ"ש של הרב טיקוצ'נסקי ז"ל. ולענין שיעור יציאת ג' כוכבים קטנים, ייתכן שקשור הדבר בזה (ולדאבוני לע"ע לא מצאתי בספרי טבלאות זמני ההלכה מי שיחשב שיעור ג' כוכבים קטנים). ברם יש בדבר קצת תימה, דמכיוון שהדבר תלוי בהאופק, וזה משתנה לפי תקופות השנה, איך ייתכן בזה חשבון של 36 מינוט הן בחורף והן בתקופת תמוז. ועל כן יותר מסתבר שנקט שיעור שווה לכל השנה, בנוי על היסוד שבאופק ניו יורק לא יתאחר זמן צאת ג' כוכבים [בינונים] יותר מ-36 מינוט (והיינו כולל שני מינוט בגלל אי-הדיוק של הטבלאות מחמת שינוי האוויר וכיו"ב, ראה 'זמנים כהלכה' הנ"ל עמ' 20, ועוד).

חשוב גם להדגיש הפרט שהוסיף לי הר"ל"ג כנ"ל, שהיו אלה מקרים חריגים, שבהם רצה כ"ק אדמו"ר זי"ע להתפלל ערבית בזמן הכי מוקדם.

בדבר החובה להמתין עד שיעור ג' כוכבים קטנים למי שחשבון צאת ג' כוכבים בינונים ברור בידו – ראה ס' 'תפארת יהודה קלמן' עמ' 396 הע' 27, ושי"ג.

הרב לוי-יצחק ראסקין, דומ"צ דקהילת ליובאוויטש, לונדון

הזדמנויות נדירות

בגיליון שסח בסופו, במדור "בירור ענייני הלכה ומנהג" מובא בשם המזכיר הר"ל ש"י שכ"ק אדמו"ר היה מקפיד להתפלל ערבית 36 דקות אחר השקיעה ובהערה 6 שם רוצה לקשר זה עם הנהוג באה"ק לזמן הממוצע למוצאי-שבת שהוא גם 36 דקות אחר השקיעה, ומסיק שבעניינים דאורייתא יש להחמיר בזה לכתחילה, למרות שהעיקר לדינא הוא כמו שכתב אדמוה"י שכ"ק 24 דקות אחר השקיעה הוא ודאי לילה.

והנני בזה להעיר, שלכאורה הגידון בההערה אין עניינו למנהג כ"ק אדמו"ר, שהרי מדובר בשני מקומות שונים עם סדר-זמן שונים, ואין לקשר ה-36 דקות של כ"ק אדמו"ר בניירוק ל-36 דקות בארץ-הקודש. וכידוע שהשיעור של 24 דקות של אדמוה"י היא באופן ארץ-הקודש בימים השונים ומשתנה לפי המקום חמני השנה. וכמדומה שהזמן של צאת הכוכבים עפ"י שיטת אדה"י באזור נ"י. נע בין 28 ו-36 דקות בערך במשך תקופות השנה,

ועל-פי זה יש לומר, או שנהג כ"ק אדמו"ר להתפלל בכל השנה על-פי השיעור היותר ארוך (אולי כדי שלא יבואו אחרים שאינם בקיאים כל-כך בפרטי קביעות זמנים וכו' לטעות, או שלא להצטרך תמיד לחפש בלוחות מיוחדים שאינם כל-כך מצויים לברר זמן צאת-הכוכבים על-פי אדמוה"י, או משום סיבה אחרת). או שהמקרה שכ"ק אדמו"ר אמר להמזכיר שרוצה לחכות ל-36 דקות היה בסמיכות לתקופת תמוז שאז זמן צאת-הכוכבים הוא לערך 36 דקות אחר השקיעה. וכידוע שהנהוג הקבוע של כ"ק אדמו"ר היה להתפלל ערבית עם ועל-פי סדר היום של הישיבה, או בשובו מה"אווהל", כך שמסתבר שלא נשאלה השאלה מתי להתפלל ערבית כי אם בהזדמנויות נדירות.

אח"ח 1234567

ולמעשה עוד ששמעתי מאבי הרה"ח ר"ל פוזנר ש"י שפעם בהיותו בחור נכנס לבית-המדרש ב"ת 770 במוצאי שבת-קודש כ"ד דקות לאחר השקיעה וכ"ק אדמו"ר (או חז"נ) עמד ליד השולחן קריאה ודיבר עם אנשים שעמדו שם ורצה כ"ק אדמו"ר להתפלל ערבית, והעיר אבי שהשעה עדיין מוקדמת להתפלל, והגיב כ"ק אדמו"ר: "נאך א מחמיר!". וכעבור איזה דקות התפללו ערבית.

הרב יוסף-יצחק פוזנר, שליח הרבי בסקוקי, אילינוי

סיבות לשלילת השינה בשבת

בנוגע לשינה ביום שבת-קודש (שדנו בזה בגיליון שסח והובאו הצדדים לכאן ולכאן) – יש להעיר בזה:

(א) על-פי המבואר בלקוטי-שיחות כרך ד עמ' 1026 בביאור טעם המנהג להיות נעורים בליל שבועות, כיון שההכנה למתן-תורה צריכה להיות דווקא נשמות בגופים (עיי"ש), מובן דטעם זה שייך גם לגבי שבת, על-פי המבואר בכמה מקומות דשבת ומתן-תורה תוכנם שווה, ושעיקר החידוש דמתן-תורה מתבטא במיוחד בשבת (עיי' לקו"ש כרך ד עמ' 1037, ובלקו"ש כרך ח עמ' 58 ובכ"מ).

(ב) על-פי המבואר בשיחת שבת חזון תש"ז דשינה היא ירידה לצורך עלייה (וע"ד כללות עניין החורבן והגלות) מובן לכאורה דלעתיד-לבוא שכבר לא יהיו ירידות (ע"י בארוכה ספה"ש תשנ"ב עמ' 502 ואילך וש"נ) לא יהיה כלל עניין השינה. ועל-פי זה מובן עניין שלילת השינה בשבת כהכנה ומעין ליום שכולו שבת [אלא שזהו חידוש גדול ולע"ע לא מצאתיו מפורש].

(ג) על-פי המבואר בכמה מקומות דעניין 'דורמיטא דז"א' שייך דווקא בערב שבת-קודש כהכנה לשבת-קודש (ע"י בארוכה ספה"ש תשנ"ב עמ' 270 ואילך וש"נ).

תגובות והערות

(ד) כמה וכמה פעמים נזף הרבי באלו שישנו בשעת התועדות ביום הש"ק (בשיחת ש"פ פינחס תשמ"ה סי"ג, ובכ"מ), והרבי לא שלל את השינה בכלל, רק שלא ישנו בהתועדות, ואדרבה, הרבי הזכיר שכשישן בהתועדות אין זה באופן של "שינה בשבת תענוג", כיון שדוחפין אותו ולכן מוטב לחכות ולישון אחר-כך...

(ה) יש להעיר גם ממנהג הרבי שלא לישון כלל אפילו בליל שבת-קודש [מסיפורי המשב"קים, על-פי הוראת הרבי הקודם, וראה בימי מלך ח"א עמ' 273 בהע' 33 הכרזת הרבי הקודם בהתונת הרבי אודות מיעוט השינה בכלל, ובקונטרס 'מכתבי החתונה' עמ' ט"ז במכ' הרלו"צ מבקש מהרבי שיספר כל פרטי ההכרזה].

ועיין ברשימת ר"פ מהתועדות שבת-קודש פרשת בשלח תשל"ה בסופו: "ניט שלאפענדיק א גאנצע נאכט – חשבתי האם לדבר על זה בהתועדות או לא", אלא שמסגנון השיחה אולי יש לומר שהעדר השינה בליל שבת-קודש היתה מחמת המאורע דערב שבת-קודש, ואינו מסתבר.

בלקט הליכות ומנהגי שבת-קודש (להר"ר מיכאל שי' זעליגזאן) בעמ' 24 הובא רק שאחרי סעודת ליל שבת-קודש היה רבינו לומד תורה-אור ולקוטי תורה ולא הוזכר מנהג הנ"ל.

(גם שם בעמ' 9 הובא מנהג אדמוה"י אודות 'דורמיטא דז"א' ולא הוזכר מנהג רבינו בזה שהיה נראה כמתנמנם כמו שראינו, והובא בקובץ מנהגי מלך (טייכמן) עמ' 40).

(ו) בעניין קיום "שינה בשבת תענוג" בכלל יש להעיר מלקו"ש כך ט"ז עמ' 505 (לגבי אכילה בשבת) שבהמצוות שהגוף נהנה, אין צורך כל-כך להדר.

ועד"ז באג"ק כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ כך ז עמ' י"ח מובא פתגם עד"ז מהרה"צ ר' משה בנו של אדמוה"י.

הרב לוי הלוי פישער, שליח כ"ק אדמו"ר בבואנוס-איירס, ארגנטינא

לא לשכב לישון

בקשר למובא ב"התקשרות" גיליון שס"ח עמ' 17 בנדון:

ראה גם בספר-השיחות תרצ"א עמ' 210: "אין דער שבת דארף זיין שבת לה', מערער לערנען און מערער דאווענען. ניט אוועק לייגן זאך שלאפן..." [= השבת צריכה להיות "שבת לה'", ללמוד יותר ולהתפלל יותר. לא לשכב לישון...].

הרב מרדכי גלזמן, שליח הרבי בריגה, לטביה

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו